

Védett ásványok

Magyarország egyes ásványainak védetté nyilvánítása - amelyre a lehetőséget a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) teremtette meg - egy olyan új kategóriával bővíti a kiemelt oltalomban részesülő élettelen természeti értékeink körét, ami tudomásunk szerint egyedülálló az európai joggyakorlatban is.

A 2007. június 20-án kihirdetett miniszteri rendelet a hazánk területéről ezidőszerint ismert több mint 500 ásványfaj közül azt a 11 fajt érinti, amelyek jogi védelméhez - azok nemzetközi, de legalábbis közép-európai viszonyok közötti ritkasága sőt unikalitása, tudományos jelentősége, veszélyeztetettsége, illetve lelőhelyeik veszélyeztetettsége folytán - kiemelkedő szakmai érdek fűződik. Az ásványtani szakértők bevonásával folyó előkészítő munkák eredményeként, ebbe a körbe kerültek a rudabányai és mátrai ércesedések egyes réz- és cinkásványai, az utóbbi évek egyik legjelentősebb új felfedezésének számító nagybörzsönyi ikunolit, a már-már iparszerű méreteket öltő gyűjtéssel fenyegetett nemesopál, valamint három, világritkaságnak számító szerves ásványunk.

A védett élőlényekkel ellentétben azonban az ásványok esetében a természetvédelmi oltalom nem vonatkozik az adott faj minden példányára (ami magába foglalná a mikroszkopikus méretű kristálykákat is), hiszen egy-egy ásványfaj példányainak ritkasága, jelentősége azok fejlettségével és méretével arányosan növekszik. A védett kör itt lényegében a □ muzeális darabokra □ terjed ki: azokra a szabad szemmel is látható méretű kristálylapokkal határolt kristályegyedekre vagy rendezett külső megjelenéssel bíró halmazokra, amelyek elérnek egy meghatározott, ásványfajonként változó mérethatárt. Az ilyen, kapitális méretű példányok hazánkban mindössze egy-egy, vagy legfeljebb két-három lelőhelyen fordulnak elő (a hazai védettség a bizonyíthatóan külföldi lelőhelyről származó ásványokat nem érinti).

Mindezekből is kitűnik, hogy a védetté nyilvánítás célja nem az ásványok gyűjtésével kedvtelésből foglalkozó magánszemélyek, az ásványbörzék és -kiállítások ellehetetlenítése, hanem a földtani örökségünk részét képező ásványvilág kiemelkedő képviselőinek a köz számára történő megőrzése volt. Az, hogy a hungarikum jellegű, nemzeti kincsnek számító ásványainkat a jövő nemzedékek is tanulmányozhassák eredeti kőzetkörnyezetükben; az onnan már eltávolított, kapitális példányaik pedig az ország határain belül maradvá, közgyűjteményeinkben a tudományos kutatást és a természettudományos ismeretterjesztést szolgálják.

E célkitűzések teljesülését a Tvt. vonatkozó rendelkezései biztosítják, melyeket - miután azok csak most, az első ásványok védetté nyilvánításával válnak alkalmazhatóvá - érdemes röviden átekinteni. Ezek előírják, hogy a védett ásványokat lehetőleg az eredeti lelőhelyükön kell megőrizni, vagy ha ez nem lehetséges, akkor úgy kell őket elhelyezni, hogy oktatási, tudományos és bemutatási célokat szolgáljanak. A bányászati tevékenység során feltárt védett ásványokat az illetékes nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, és lehetővé kell tenni a leletmentésüket. A törvény értelmében a védett ásványok állami tulajdonban vannak. Ez a rendelkezés a védetté nyilvánítás előtt gyűjteménybe került példányok tulajdonjogát nem befolyásolja, de annak változásakor az államot elővásárlási jog illeti meg. A védett ásványok gyűjtéséhez, forgalomba hozatalához, és külföldre viteléhez a természetvédelmi hatóság (a lakóhely szerint illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség) engedélye szükséges; végleges kivétel azonban nem engedélyezhető. Aki pedig a fenti tevékenységeket engedély nélkül, vagy attól eltérően végzi, az a védetté nyilvánítást kimondó miniszteri rendelet hatályba lépésétől kezdve természetvédelmi bírságra számíthat.

Magyarország ásványainak, így a most természetvédelmi oltalom alá került ásványoknak is a fontosabb adatai a miskolci Herman Ottó Múzeum internetes adatbázisában böngészhetők, ami a www.mineral.hermuz.hu/asvanytan honlapon érhető el. A védett ásványok rövid leírása, ásványtani jellemzői és fotói az alábbi linkekre kattintva érhetőek el:

- Réz: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=404&lang=HUN&>
- Enargit: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=131&lang=HUN&>
- Ikunolit: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=220&lang=HUN&>
- Wurtzit: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=516&lang=HUN&>
- Kuprit: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=280&lang=HUN&>
- Opál <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=358&lang=HUN&>
- Azurit: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=44&lang=HUN&>
- Malachit: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=304&lang=HUN&>
- Humboldtin: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=217&lang=HUN&>
- Mellit: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=313&lang=HUN&>
- Whewellit: <http://www.mineral.hermuz.hu/asvanytan/asvanytar.php?id=511&lang=HUN&>

Referencia:

21/2007. (VI. 20.) KvVM rendelet a védett ásványok és ásványtársulások köréről és pénzben kifejezett értékéről